

5. Agricultural Policy Monitoring and Evaluation 2014/ OECD countries [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.oecd-ilibrary.org/agriculture-and-food/agricultural-policy-monitoring-and-evaluation_22217371.
6. The Common Agricultural Policy after 2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ec.europa.eu/agriculture/cap-post-2013/index_en.htm.

Онегіна Вікторія Михайлівна – д. е. н., професор, завідувач кафедри економіки та маркетингу Харківського національного технічного університету сільського господарства ім. Петра Василенка

Кравченко Ольга Михайлівна – к. е. н., доцент, доцент кафедри економіки та маркетингу Харківського національного технічного університету сільського господарства ім. Петра Василенка

І. В. Подрез-Ряполова

ОКРЕМІ ПРАВОВІ АСПЕКТИ РЕФОРМУВАННЯ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ПРО РИНОК ПРИРОДНОГО ГАЗУ

Стаття присвячена окремим правовим аспектам формування законодавства України про ринок природного газу. Проаналізовані положення Закону України № 329-VIII «Про ринок природного газу», який передбачає реальні можливості впорядкувати і систематизувати діяльність суб'єктів ринку природного газу у відповідності з європейськими стандартами та є гарантом побудови повноцінного, прозорого та ефективного ринку природного газу в Україні.

Ключові слова: ринок природного газу, енергетичне законодавство, постачання природного газу, європейські стандарти.

Головною сучасною кардинальною реформою енергетичного законодавства України є ухвалення 09 квітня 2015 року Верховною Радою України та підписання 05 травня 2015 року Президентом України Закону № 329-VIII «Про ринок природного газу» (далі – Закон), проект якого було розроблене Міністерством енергетики та вугільної промисловості України разом з Національною комісією, що здійснює державне регулювання у сфері електроенергетики та комунальних послуг, та Національною акціонерною компанією «Нафтогаз України» на виконання

зобов'язань щодо приведення у відповідність законодавства України до вимог законодавства Європейського Союзу (далі – ЄС) у сфері природного газу. Прийняття цього закону було обумовлене наявністю невідповідності існуючої нормативно-правової бази щодо ринку природного газу вимогам законодавства Енергетичного Співтовариства та ЄС.

Згідно з аналізом регуляторного впливу до проекту цього закону, метою його прийняття є визначення правових, економічних та організаційних засад функціонування ринку природного газу України, заснованого на принципах вільної конкуренції, належного захисту споживачів та безпеки постачання природного газу, а також інтеграції із ринками природного газу сторін Енергетичного Співтовариства, в тому числі шляхом створення регіональних ринків природного газу. Закон набрав чинності з дня його опублікування, але починає застосовуватися з 1 жовтня 2015 року за виключенням окремих положень. При цьому Кабінету Міністрів України, центральним органам виконавчої влади, Національній комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг надається термін, щоб забезпечити прийняття та затвердження підзаконних нормативно-правових актів, передбачених цим Законом та перегляд і скасування власних нормативно-правових актів, що суперечать цьому Закону.

Прийнятий закон ліквідує існуючі невідповідності газового законодавства праву ЄС та повинен бути гарантом побудови прозорого та ефективного ринку природного газу в Україні.

В пункті 1 статті 2 Закону чітко визначене, що він спрямований на імплементацію актів законодавства Енергетичного Співтовариства у сфері енергетики, а саме: Директиви 2009/73/ЄС про спільні правила внутрішнього ринку природного газу та про скасування Директиви 2003/55/ЄС; Регламенту (ЄС) 715/2009 про умови доступу до мереж транспортування природного газу та яким скасовується Регламент (ЄС) 1775/2005; та Директиви 2004/67/ЄС про здійснення заходів для забезпечення безпеки постачання природного газу.

Особливої уваги в Законі приділене безпеці постачання природного газу, що є дуже важливим, враховуючи той факт, що раніше поняття «безпека постачання природного газу» взагалі не було належним чином сформульоване в законодавстві України. Також незважаючи на існування значного кола досліджень проблем енергетичної безпеки, це, наприклад, публікації науковців О. Волович, В. Горбуліна, В. Микитенко,

А. Шевцова, переважна більшість яких присвячена характеристиці організаційно-економічних механізмів забезпечення енергетичної безпеки, наукові дослідження щодо розкриття правових аспектів забезпечення безпеки постачання природного газу на даний час практично відсутні.

Глосарій термінів Закону, який дійсно є його основою, містить багато нових понять та починається з терміну «безпека постачання природного газу» – це надійне та безперебійне постачання необхідних обсягів природного газу споживачам, яке забезпечується наявними джерелами надходження природного газу, а також належним технічним станом газотранспортних та газорозподільних систем, газосховищ та установок LNG (де установка LNG означає установку зрідженого природного газу) [1].

При цьому, норми Закону, які встановлюють принципи функціонування ринку природного газу, визначають забезпечення першочергового інтересу безпеки постачання природного газу. Таким чином, особлива увага в Законі приділяється безпеці постачання природного газу, починаючи з закріплення самого поняття, а також положень, регламентуючих різні аспекти, які вміщає це поняття. Тобто, стає питання про складові безпеки постачання природного газу, які тісно взаємопов'язані між собою, та якими згідно з законодавчо визначеним поняттям є: надійність та безперебійність постачання, наявність джерел надходження природного газу та забезпечення належного технічного стану газотранспортних та газорозподільних систем, газосховищ та відповідних установок.

Основні норми Закону щодо безпеки постачання природного газу регламентують:

1) Вимоги щодо здійснення заходів з безпеки постачання природного газу, які повинні забезпечувати надійне та безперебійне постачання необхідних обсягів природного газу споживачам. Так, стаття 5 Закону визначає обов'язок центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізацію державної політики в нафтогазовій галузі (яким є Міністерство енергетики та вугільної промисловості України), щодо розробки та затвердження правил про безпеку постачання природного газу, які є обов'язковими для виконання всіма суб'єктами ринку природного газу та визначається перелік обов'язкових положень, які повинні містити ці правила, зокрема, вводиться поняття та перелік мінімальних стандартів безпеки постачання природного газу. При розробці цих правил, Міністерство енергетики та вугільної промисловості України зобов'язане враховувати економічний вплив відповідних заходів, їх

ефективність та економність, наслідки для функціонування ринку природного газу та впливу на довкілля та споживачів. Закон містить критерії, яким потрібні відповідати ці правила: вони повинні базуватися на ринкових засадах, бути прозорими, недискримінаційними та такими, що заздалегідь не передбачають неможливість їх виконання, не спотворюють конкуренцію на ринку природного газу і не перешкоджають його розвитку та не повинні створювати надмірного тягаря для суб'єктів ринку природного газу та мінімізувати негативні наслідки для функціонування ринку природного газу.

2) Вимоги щодо визначення заходів для усунення або зменшення загального негативного впливу кризової ситуації. Відповідно норм статті 6 Закону центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізацію державної політики в нафтогазовому комплексі, розробляє і за результатами консультацій з суб'єктами ринку природного газу, представниками споживачів (у тому числі побутових споживачів) та за погодженням з Регулятором (яким є Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері електроенергетики та комунальних послуг) затверджує Національний план дій, що є обов'язковим для виконання всіма суб'єктами ринку природного газу та визначає заходи для усунення або зменшення загального негативного впливу кризової ситуації. При цьому, у Національному плані дій визначаються три рівні кризової ситуації, а саме: кризова ситуація рівня раннього попередження, кризова ситуація рівня попередження, кризова ситуація рівня надзвичайної ситуації, для кожного з яких встановлюються система заходів реагування, обов'язки суб'єктів ринку природного газу, завдання та повноваження центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізацію державної політики в нафтогазовому комплексі, а також інших суб'єктів владних повноважень, уповноважених брати участь у подоланні кризової ситуації. У разі кризової ситуації або якщо існує загроза безпеці населення, небезпека руйнування газотранспортної або газорозподільної системи, газосховища, установки LNG чи загроза цілісності газотранспортної системи, центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізацію державної політики в нафтогазовому комплексі, ухвалює рішення про необхідність вжиття тимчасових запобіжних заходів та невідкладно повідомляє Секретаріат Енергетичного Співтовариства про ухвалення такого рішення, а також про заходи, що він планує вжити відповідно до Національного плану дій.

3) Вимоги щодо здійснення системного контролю – моніторингу безпеки постачання природного газу. Згідно зі статтею 7 Закону моніторинг повинен здійснювати центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізацію державної політики в нафтогазовій галузі. Закон визначає моніторинг: 1) стану впровадження заходів з безпеки постачання природного газу; 2) балансу попиту та пропозиції природного газу в Україні; 3) укладених протягом звітного року довгострокових зовнішньоекономічних договорів купівлі-продажу або постачання природного газу; 4) стану ресурсного забезпечення ринку природного газу (ліквідності ринку природного газу); 5) достатності потенціалу сполучення між газотранспортними системами України та газотранспортними системами інших держав; 6) рівня очікуваного попиту, доступних надходжень та, відповідно, прогнозованої ситуації на ринку природного газу з урахуванням зміни попиту, автономності джерел надходження природного газу та можливої зміни таких джерел; 7) обсягу нових потужностей газотранспортних та газорозподільних систем, газосховищ, установки LNG, будівництво яких планується або вже розпочато; 8) технічного стану газотранспортних і газорозподільних систем; 9) заходів, спрямованих на задоволення пікового попиту, а також покриття тимчасового дефіциту природного газу в одного або декількох постачальників. При цьому, результати моніторингу повинні бути оприлюднені відповідним засобом в мережі Інтернет.

4) Вимоги щодо затвердження технічних норм та стандартів безпеки на ринку природного газу. Відповідно до норм статті 8 Закону такі правила повинні бути об'єктивно необхідними, недискримінаційними та забезпечувати безперебійну роботу складових газотранспортної системи. При цьому, технічні норми та стандарти безпеки, поширюються на газотранспортні та газорозподільні системи, газосховища, установку LNG, в тому числі правила техніки безпеки, мінімальні технічні вимоги до проектування та експлуатації, вимоги до проведення технічної перевірки, вимоги до професійної кваліфікації та досвіду фізичних та юридичних осіб, які виконують роботи з будівництва, інженерно-технічні роботи та технічне обслуговування газотранспортних та газорозподільних систем, газосховищ, установку LNG, та затверджуються Міністерством енергетики та вугільної промисловості України.

Важливим аспектом є те, що центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізацію державної політики в нафтога-

зовій галузі, повинен сприяти впровадженню технічних норм і стандартів безпеки Європейського Союзу.

В зв'язку з вищевказаним, варто відмітити, що важливим документом в сфері безпеки постачання природного газу є Директива 2004/67/ЄС «про здійснення заходів для забезпечення безпеки постачання природного газу», яка встановила законодавчу основу щодо гарантування належного рівня безпеки поставок газу і застосування заходів щодо належного функціонування внутрішнього газового ринку ЄС. Положення Директиви містять вимоги щодо визначення належного мінімального рівню стандартів безпеки поставок газу, які повинні бути застосовані на основі принципів недискримінації та прозорості, вимоги щодо моніторингу безпеки постачання природного газу. Також ця Директива особливо увагу приділяє питанням диверсифікації постачання та встановлює, що диверсифікація газових потоків та джерел постачання є важливим для покращення безпеки постачання, яка залежатиме в тому числі від інвестицій у газові сховища та у диверсифікацію газових потоків. Тобто, Директива 2004/67/ЄС відносить диверсифікацію джерел і шляхів газопостачання до заходів забезпечення безперебійності поставок газу [2]. Норми, закріплені цією Директивою щодо безпеки постачання природного газу втілені в Законі «Про ринок природного газу», однак, на наш погляд, питання щодо диверсифікації джерел і шляхів постачання як заходів забезпечення безперебійності поставок газу та питання щодо забезпечення інвестування в відповідні сфери не знайшли чіткої регламентації.

Аналізуючи вищевикладене, можна зробити висновок, що Закон України «Про ринок природного газу» в цілому відповідає європейським правилам, передбачає реальні можливості впорядкувати і систематизувати діяльність суб'єктів ринку природного газу у відповідності з європейськими стандартами та є гарантом побудови повноцінного, прозорого та ефективного ринку природного газу в Україні. Закон на достатньому рівні враховує необхідні європейські норми та чітко визначає правові, економічні та організаційні засади функціонування ринку природного газу України на засадах вільної конкуренції, надійного захисту споживача і безпеки постачання природного газу, а також здатного до інтеграції з ринками природного газу держав – сторін Енергетичного Співтовариства, у тому числі шляхом створення регіональних ринків природного газу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про ринок природного газу : Закон України від 09.05.2015 №329-VIII // *Голос України*. – 2015. – № 80(6084). – С. 4–11.
2. Council Directive 2004/67/EC of 26 April 2004 concerning measures to safeguard security of natural gas supply. – *Eur-Lex, Official Journal L 127, 29/04/2004 p. 0092-0096* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32004L0067>.

*Подрез-Ряполова Ирина Валеріївна – здобувач кафедри господарського права
Національного юридичного університету ім. Ярослава Мудрого*

С. Р. Водорезова

ПОНЯТТЯ ТА ВЛАСТИВОСТІ ІНФОРМАЦІЇ ЯК ОСНОВИ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА У ГОСПОДАРСЬКО-ПРАВОВОМУ КОНТЕКСТІ

Стаття присвячена поняттю та властивостям інформації як основи інформаційного суспільства. У публікації визначено головну роль інформаційно-комунікаційних технологій як одного з найважливіших факторів впливу формування суспільства двадцять першого століття.

Ключові слова: *інформація, інформаційне суспільство, інформаційно-комунікаційні технології.*

В історії людства інформація завжди займала важливе місце, про що говорить загальновідомий вислів: «Хто володіє інформацією, той володіє світом». В сучасних умовах розвитку інформаційного суспільства, проникнення інформації в усі аспекти життя, інформація виступає основним об'єктом інформаційних відносин.

З появою та розвитком нових інформаційних технологій, основою яких є впровадження засобів обчислювальної техніки, зв'язку, систем телекомунікації, інформація стає постійним і необхідним атрибутом забезпечення діяльності держави, юридичних осіб, громадських організацій та громадян. Від її якості та достовірності, оперативності одержання залежать численні рішення, що приймаються на різних рівнях. Враховуючи вагоме значення інформації для розбудови сучасної економічної моделі в Україні, господарські відносини в сфері інформаційної діяльності виступають однією з найбільш важливих сфер правового регулю-